

УДК 657
JEL M 41

Гайдаєнко Ольга,
Малицька Ірина
Одеський національний економічний університет

АНАЛІЗ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ СТРУКТУРИЗАЦІЯ

В статті розглянуто сутність стратегічного аналізу витрат підприємства, етапи, які передбачають проведення такої аналітичної роботи. На прикладі ПАТ «Рошен» показано структуру витрат та її зміну. Сформовано систему показників, які характеризують ефективність витрат.

Ключові слова: аналіз витрат, структуризація, собівартість, доходи, стратегія, динаміка, рівень операційних витрат на 1 грн. реалізованої продукції, управлінські рішення.

In the article the essence of strategic analysis of the company's expenses, stages, involving such conduct analytical work. The example of PJSC "Roche" shows the cost structure and its change. The system of indicators characterizing the effectiveness of expenditure.

Keywords: Cost analysis, structuring, costs, revenues, strategy, dynamics, operational costs 1 USD, sales, management decisions.

В статье рассмотрены сущность стратегического анализа затрат предприятия, этапы, которые предусматривают проведение такой аналитической работы. На примере ЧАО «Рошен» показана структура расходов и ее изменение. Сформировано систему показателей, характеризующих эффективность затрат.

Ключевые слова: анализ расходов, структурирование, себестоимость, доходы, стратегия, динамика, уровень операционных затрат на 1 грн. реализованной продукции, управленческие решения.

Різноманітні питання управління витратами розглядаються в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, зокрема Є.В. Мних, І.Д. Ференц, С.Ф.Голови, А.С. Ільченко, О.І.Горобець, А.С. Курашміної, О.І. Тимкова.

Підготовка стратегічних управлінських рішень в умовах невизначеності потребує ретельного аналітичного обґрунтування. Професор Є.В. Мних та І.Д.Ференц вважають, що особливість стратегічного економічного аналізу полягає „у проекції минулого та теперішнього стану об’єкта на перспективу, з урахуванням спадковості чи повної стійкості зміни економічних показників”[1, с.19]. Саме порівняльний аналіз (за окремими підприємствами, що випускають аналогічну продукцію), як складова частина сукупності задач аналізу витрат надає матеріал для визначення тенденцій та закономірностей виробничого ресурсоспоживання. Але, в більшості випадків

аналіз витрат зводиться до визначення ступеню виконання планів (бюджетів) з відповідних показників, а в кращому випадку робиться співставлення досягнутого рівня витрат за два суміжних роки, що не може дати певного уявлення про характер і тенденції ресурсоспоживання на підприємстві, і тому не дозволяє використовувати результати аналізу як цілком обґрунтовані та проєктувати їх на перспективу.

Метою статті є проведення аналізу структури витрат у ув'язці з діючими нормативними документами, що регламентують урахування витрат, простеження динаміки використовуючи при цьому дані фінансової звітності та запропонування шляхів вдосконалення щодо даного питання.

Актуальність даної теми полягає у тому, що аналізу структури витрат мало приділяється уваги в сьогодення. Не знаючи структури витрат підприємства важко визначити динаміку показників за ряд років, яка в свою чергу сприяє підвищенню методичного забезпечення витрат підприємства та дозволить зробити аналіз дійсно діючим, системним та спрямованим на досягнення оптимальних управлінських рішень.

Аналіз витрат підприємства є основою для їх прогнозування. Особливо важливого значення набуває ретельний економічний аналіз в умовах самостійного прогнозування витрат підприємства. В сучасних умовах господарювання підприємства прагнуть максимізувати свої доходи, які забезпечують їх розвиток і надати соціальні гарантії працівникам. Зниження та оптимізація витрат підприємства сприяє як зростанню прибутку, так і найбільш раціональній організації трудового процесу.

Аналіз витрат підприємства проводиться в декілька етапів, які передбачають проведення такої аналітичної роботи [2]:

- аналіз зміни розміру і рівня витрат у цілому по підприємству (припускає загальну оцінку змін розміру і рівня отриманих витрат у порівнянні з попередніми аналітичними періодами. Така оцінка виробляється на основі розрахунку абсолютного відхилення загального обсягу, рівня витрат і темпів росту (зниження) окремих показників);

- аналіз зміни обсягу і рівня витрат щодо окремих статей (елементів), а також за структурою витрат (дозволяє виявити зміни в розмірі витрат щодо окремих елементів (статей), а також зміни в структурі витрат. Дослідження структури питомої ваги окремих елементів витрат у їх загальному обсязі дають можливість визначити більш вагомі та критичні статті витрат, зміни яких визначають тенденцію в розвитку витрат у цілому по підприємству);

- аналіз зміни обсягу і рівня умовно - змінних і умовно-постійних витрат підприємства (для проведення цього етапу аналізу проводиться угруповання витрат у залежності від еластичності до обсягів діяльності. Отримана інформація дає можливість визначити зміни обсягу і рівня витрат змінних і постійних, що необхідно для управління не тільки витратами, але й обсягами виробництва

підприємства (визначення «межі беззбитковості»));

- аналіз зміни обсягу, рівня та складу витрат щодо інших кваліфікаційних ознак (у залежності від мети і глибини дослідження);

- кількісна оцінка факторів, що впливають на формування витрат у цілому по підприємству та щодо окремих елементів витрат.

Важливе значення в процесі управління витратами має інформація та методичні підходи до її аналізу. При проведенні одночасних аналітичних досліджень для одержання узагальненої інформації схема аналізу повинна бути раціонально уніфікованою. На сучасному етапі розвитку українських підприємств в основу системи управління витратами покладені міжнародні або національні стандарти бухгалтерського обліку, а саме П(С)БО №16 „Витрати”. Для проведення порівняльного аналізу (наприклад, з метою порівняння з середніми, а також кращими показниками по галузі, з метою визначення конкуретних переваг) за ряд років можливо сформувати аналітичну інформацію на основі фінансової звітності, зокрема ф. №2 „Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)”, яка є єдиною доступною інформацією, для зовнішніх користувачів, стосовно витрат підприємства [3, с.46].

Важливим етапом аналізу витрат діяльності підприємства є аналіз структури витрат та її зміни [4, с.277]. Визначивши склад витрат, які враховують у собівартості виготовлення продукції, можна надати характеристику структури витрат. Структура витрат залежить від особливостей технологічного та організаційного рівня підприємства, якості сировини, кваліфікації робітників і відповідного рівня оплати їх праці тощо. Оптимальна структура витрат сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства, тому так необхідно проводити аналіз динаміки показників ресурсоспоживання на основі структуризації витрат.

Оцінка тенденцій зміни витрат підприємства дає змогу оптимізувати управлінську діяльність підприємства. Приклад аналізу структури витрат звичайної діяльності ПАТ „Рошен” за 2010-2014 роки наведено у таблиці 1.

Аналіз структури витрат звичайної діяльності підприємства свідчить, що найбільшу частку в структурі становлять витрати операційної діяльності, зокрема собівартість реалізованої продукції (питома вага якої збільшувалася з 93,47% у 2010 році до 94,07 % у 2011 році, а починаючи з 2012 року зменшувалася з 91,53 % до 88,98 % у 2014 році. Проте зворотна тенденція спостерігається по адміністративних витратах, частка яких зменшилась у 2011 році порівняно з 2010 роком на 1,07 %, а з 2012 до 2014 року - зростала.

Таблиця 1

Аналіз структури витрат звичайної діяльності
 ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»

Показники	2010	2011	2012	2013	2014
А	1	2	3	4	5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн	518743	868313	625603	455952	256178
- питома вага, %	93,47	94,07	91,53	90,23	88,98
- відхилення структури від попереднього року, %	х	0,6	-2,54	-1,3	-1,25
Адміністративні витрати, тис.грн	20290	23953	26413	25468	20597
- питома вага, %	3,66	2,59	3,86	5,04	7,15
- відхилення структури від попереднього року, %	х	-1,07	1,27	1,18	2,11
Витрати на збут, тис.грн	5816	7513	7539	5200	2930
- питома вага, %	1,05	0,81	1,1	1,03	1,02
- відхилення структури від попереднього року, %	х	-0,24	0,29	-0,07	-0,01
Інші операційні витрати, тис.грн	9839	18972	20220	18676	8213
- питома вага, %	1,77	2,06	2,96	3,7	2,85
- відхилення структури від попереднього року, %	х	0,29	0,9	0,74	-0,85
Фінансові витрати	-	-	-	-	-
Втрати від участі в капіталі	-	-	-	-	-

Продовження табл. 1

Інші витрати, тис.грн	311 0,06	4322 0,47	3746 0,55	- -	- -
- питома вага, % - відхилення структури від попереднього року, %	x	0,41	0,08	-	-
Витрати діяльності, разом	554999	923073	683521	505296	287918

Узагальнюючим показником ефективності витрат операційної діяльності, який можна отримати аналізуючи фінансову звітність підприємств є рівень операційних витрат на 1 грн. реалізованої продукції. Використання цього показника для аналізу витрат операційної діяльності зумовлене його універсальністю: його можна визначати для підприємств усіх галузей і на всіх рівнях управління, застосовувати для порівняної та непорівняної продукції. Показник витрат на одну гривню продукції наочно відображає зв'язок між витратами і прибутком, утворюючи з ним органічну єдність. Відстежимо динаміку відносних витрат операційної діяльності ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»» з 2010 по 2014 роки (рис. 1).

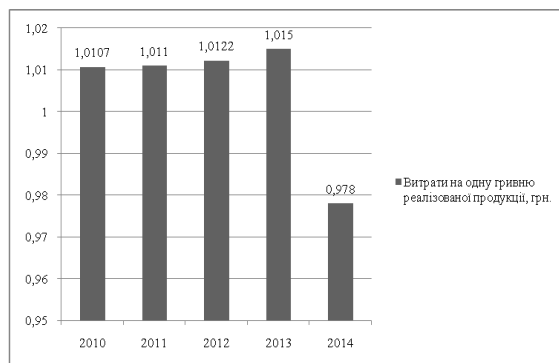

Рис. 1. Динаміка операційних витрат на одну гривню реалізованої продукції

Дані аналізу засвідчують, що витрати на одну гривню реалізованої продукції після зростання на 0,03 відсотки у 2011 році, залишаються приблизно на одному рівні – близько 1,015 грн. до 2014 року. В 2014 році

вони знизились на 3,7 % і склали 97,8 коп. При цьому, темп приросту витрат випереджував темп приросту чистого доходу у 2014р.(41,7 % проти 40,8%), що характеризує наявність непродуктивних витрат, що потребує ретельного аналізу. За результатами оцінки динаміки витрат на одну гривню продукції доцільно також провести міжгосподарські порівняння.

Таким чином, використовуючи лише дані фінансової звітності можливо сформулювати систему показників, які характеризують ефективність витрат, дають змогу підприємствам контролювати структуру витрат і таким чином підвищувати рівень конкурентоспроможності продукції, забезпечувати обґрунтування управлінських рішень щодо подальшої раціоналізації результатів діяльності.

Література:

1. Мних С.В.,Ференц І.Д. Економічний аналіз: Навч. Посібник.- Львов: Армія України,2000.- 465с.
2. Аналіз витрат підприємства-[Електроннийресурс]/Режимдоступу http://studopedia.com.ua/1_129743_tema-analiz-vitrat-pidpriemstva.html
3. Гайдаєнко О.М. Структуризація витрат на основі аналізу фінансової звітності /О.М. Гайдаєнко// Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні вимоги до обліку та контролю у контексті глобалізації: Одеса, 22-23 травня 2009 р. – Одеса, ОДЕУ,2009. – 258 с.
4. Кіндрацька Г.І., Білик М.С.,Загородній А.Г. Економічний аналіз: Підручник / За ред. проф. Загороднього. – 3-тє вид.,перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. -487 с.

Автори:

Гайдаєнко Ольга Миколаївна, к.е.н., доцент Одеського національного економічного університету, м.Одеса, Україна.

Малицька Ірина Олегівна, студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету, м. Одеса, Україна.

Сфера наукових інтересів: витрати підприємства та їх структуризація.

Зв'язок з автором: irochka-irina93@mail.ru